

Visita de la fossa comuna

Les feines tenen sempre una vessant que és únicament laboral: són les dures hores de rutina dedicades a la noble causa d'intercanviar l'esforç del treballador pel salari que li permetrà tirar endavant les despeses de la vida.

Totes les feines, però, tenen una altra vessant; si més no, jo l'he trobat a la feina de professor. La meva feina. La feina de tots, la transcendental feina de l'educació. Diferents generacions posant en relació els seus coneixements i els seus dubtes, compartint la meravella del descobriment, de la troballa a partir de l'esforç de la pràctica diària, rutinària però necessària.

L'altre dia, quatre de desembre de 2025, va ser un dia important a la meva carrera com a professor d'institut. Porto ja una vintena d'anys aprenent a ser-ho i, d'entre les moltes dificultats que caracteritzen la meva feina, em plau destacar uns quants moments màgics.

Recordo com una alumna de setze anys, entrant pel passadís central de la Galleria dell'Accademia a Florència amb el David de Miquel Àngel al fons majestuós i els quatre esclaus destinats a la tomba de Juli II inacabats, va emocionar-se de tal manera que va començar a plorar. La feina inacabada del gran Miquel Àngel emocionava a l'alumna i contagiava el professor en la seva feina inacabada i inacabable.

Mentre escric aquestes línies, la cambrera, que és exalumna, s'apropa i, mostrant-me una desena de fotografies del seu mòbil, m'explica que la setmana passada va estar a Londres i va visitar la National Gallery, i em diu "vaig fer aquestes fotos per ensenyar-te-les, Manel, quan et veiés".

En un altre moment, fa ja més de quinze anys, una altra alumna, arribat el final de curs, es va apropar a la meva taula i em va deixar un sobre de paper fet per ella mateixa amb un disc i una sola frase escrita a bolígraf. El contingut del CD el comparteixo encara ara amb les següents generacions d'estudiants. Es tracta d'un dossier magnífic que va fer ella de les classes d'Història de l'Art, fet amb la més gran de les passions, la passió del coneixement d'un adolescent. El contingut de la frase el guardo per a mi.

Amb un alumne, que passejava amb els seus pares, vuit o deu anys després de marxar de l'institut, ens trobem casualment en un centre comercial. Ens saludem i, dirigint-se als seus pares, diu "aquest és, aquest és el meu profe d'Història". "El meu professor" és una sentència contundent. Una frase molt emocionant envoltada de responsabilitat. Aquell noi recordava coses que havíem comentat a classe.

Com deia més amunt, l'altre dia vaig poder viure i gaudir una gran experiència com a professor. Vam tenir el plaer absolut de poder visitar, amb els alumnes d'Història d'Espanya de segon de batxillerat, nois i noies de disset i divuit anys, la fossa comuna de la Guerra Civil al Cementiri Vell d'Abrera.

Un dia molt fred de desembre, com segurament va ser aquell dinou de febrer vuitanta-sis anys enrere; el dia que es van assassinar catorze persones allà mateix i es van abocar sense cap respecte ni dignitat a la fossa comuna excavada per republicans locals obligats a fer-ho. La impunitat i la indecència d'aquell dia ha sobrevolat el Cementiri Vell des de llavors i ha consternat i fet patir a tres generacions de catorze famílies.

L'esforç i la feina d'aquestes famílies i de les institucions des del restabliment de la democràcia ha fet possible arribar al mes de novembre del 2025 amb una llei que permet exhumar els cadàvers de la fossa, identificar-los, analitzar les restes per tal de confirmar les seves identitats i entregar-les a les famílies. No és fer justícia, és impossible fer justícia amb persones que van ser assassinades l'any 1939; es va poder apaivagar la injustícia que es va cometre fa tant de temps.

Apaivagar un dolor transgeneracional i dignificar aquells éssers humans un parell o tres generacions tard. Nosaltres, els alumnes i els professors que assistíem a les feines dels arqueòlegs sobre el terreny, formàvem part d'aquell procés de dignificació.

Els arqueòlegs i l'antropòleg treballaven al jaciment sota el glaçador silenci de tots els estudiants i professors que érem allà. Se sentia molt fort el silenci. El silenci dels alumnes, el silenci de les innocents víctimes del seu temps. Era colpidor.

He reflexionat sobre la importància d'aquella visita, sobre la importància de la nostra feina universal. Havíem connectat les vides d'aquests nois i noies de disset i divuit anys amb les morts d'aquells joves morts vuitanta-sis anys enrere.

Les feines fora de l'aula són fonamentals per connectar allò que està imprès en un llibre i sembla potser innocu i intranscendent amb allò que succeeix a la realitat. La paraula "mort" i "la mort" no són iguals.

El poeta Konstantinos Kavafis va escriure al 1915 aquest poema que en la bella traducció d'Eusebi Ayensa diu:

Estima'l més

Estima més el plaer si el guanyes amb esforç.

Pensa com n'és d'inferior i de vulgar

el plaer de què gaudeixes fàcilment.

El teu plaer, que aconsegueixes
de vegades amb mentides i sempre d'amagat,
buscant-lo impacientment, amb insistència
-les rares vegades que trobes un cos amb una sensibilitat
com la teva-, i que completes amb imaginació,
no el comparis amb el goig fàcil del comú de la gent.

L'educació és amor, plaer, estima. Tinc la sort de tenir la millor feina del món.
Demano ajut per cuidar-la com mereix la nostra societat.

Manel Benito, desembre 2025